

Konkurences padome

Naudas soda sadales vadlīnijas

Rīga
2024

SATURS

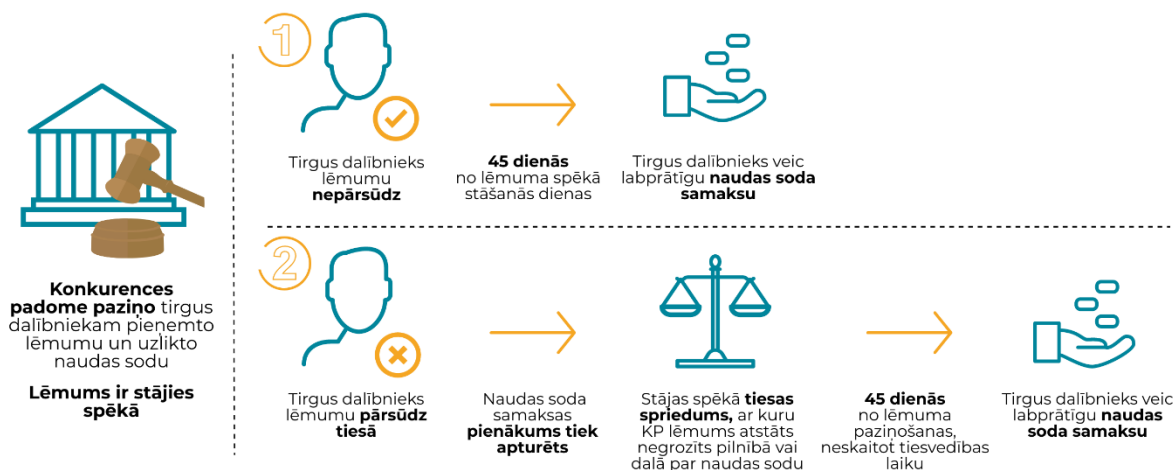
IEVADS	3
1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS	4
2. PAŠNOVĒRTĒJUMA RĪKS	6
3. LŪGUMS PAR NAUDAS SODA SADALI	10

IEVADS

- 1 Konkurences padome (turpmāk – KP), pieņemot lēmumu par konkurences tiesību pārkāpumu, ir tiesīga tirgus dalībniekiem piemērot naudas sodu. Vienlaikus pastāv gadījumi, kad finansiālās situācijas dēļ tirgus dalībniekam nav iespējams veikt pilnu naudas soda samaksu KP noteiktajā termiņā. Šādos gadījumos, lai netiktu uzsākts uzliktā naudas soda piespiedu izpildes process, tirgus dalībniekam ir jāinformē KP par tā finansiālo situāciju un jālūdz sadalīt naudas sodu, nosakot maksājuma grafiku, kura ietvaros tirgus dalībnieks veic labprātīgu naudas soda samaksu.
- 2 Šo vadlīniju mērķis ir izskaidrot tirgus dalībniekiem ar KP lēmumu uzliktā naudas soda sadales procesu. Vadlīniju **1. nodaļā** skaidrots normatīvais regulējums, kas paredz KP tiesības piemērot naudas sodu, kā arī noteikt naudas soda izpildes kārtību. **2. nodaļā** ir ietverts pašnovērtējuma rīka apraksts, kas katram tirgus dalībniekam ļaus pārlicināties, vai tā finansiālā situācija pirmšķietami norāda uz grūtībām veikt naudas soda labprātīgu samaksu KP noteiktajā termiņā un ir pamats iesniegt lūgumu KP par naudas soda sadali. **3. nodaļā** tiek izklāstīts naudas soda sadales process, sākot ar lūguma iesniegšanu un dokumentiem, kas jāiesniedz, lai pamatotu lūgumu, beidzot ar iespējamajiem naudas soda sadales termiņiem, kā arī šāda lūguma izskatīšanas paredzamo ilgumu.

1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

- 3 KP tiesības tirgus dalībniekam uzlikt naudas sodu paredzētas Konkurences likumā (turpmāk – KL). KL 8. panta pirmās daļas 3. punkts nosaka, ka KP pieņem lēmumus par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu.
- 4 KL 8. panta astotā daļa nosaka, ka KP lēmums izpildāms labprātīgi. Pienākums labprātīgi veikt naudas soda samaksu iestājas dienā, kad lēmums, ar kuru uzlikt naudas sods, stājas spēkā.
- 5 KP lēmums stājas spēkā ar tā paziņošanas brīdi¹, savukārt termiņš labprātīgai naudas soda samaksai KP lēmumos parasti noteikts **45 dienas**. Līdz ar to labprātīga naudas soda samaksa jāveic 45 dienu laikā no KP lēmuma paziņošanas brīža.
- 6 Ja KP lēmums tiek pārsūdzēts, tad atbilstoši KL 27.¹ pantam lēmuma darbība daļā par naudas soda uzlikšanu tiek apturēta. Tas nozīmē, kamēr KP lēmums nav stājies galīgā spēkā (kļuvis neapstrīdams), tikmēr nav pienākuma apmaksāt uzlikto naudas sodu.
- 7 Brīdī, kad tiesa ar spriedumu, kas ir stājies spēkā, atstājusi negrozītu KP lēmumu pilnībā vai daļā par uzlikto naudas sodu, pienākums veikt labprātīgu naudas soda samaksu atjaunojas. Līdz ar to arī termiņš, kurā jāveic labprātīga naudas soda izpilde, arī atjaunojas, nevis tiek skaitīts no jauna.
- 8 Termiņi, kādā uzņēmums **īsteno pienākumu labprātīgi veikt naudas soda samaksu**:

Attēls Nr.1

¹ Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70. panta pirmajai daļai lēmums stājas spēkā ar tā paziņošanas brīdi. Saskaņā ar Paziņošanas likuma 9. panta otro daļu tiek prezumēts, ka elektroniski nosūtīts lēmums stājas spēkā otrajā darba dienā pēc tā nosūtīšanas, savukārt atbilstoši Paziņošanas likuma 8. panta otrajai un trešajai daļai ar pasta pakalpojuma starpniecību ierakstīts sūtījums stājas spēkā 7 darba dienā pēc tā nosūtīšanas, savukārt vienkārši nosūtīts 8 darba dienā pēc tā nosūtīšanas.

- 9 KP kā lēmuma izpildiestādei ir tiesības noteikt lēmuma labprātīgu izpildes kārtību, t.i., KP var noteikt, kādā termiņā ir jāveic naudas soda labprātīga samaksa, kādos gadījumos ir iespējams apmierināt lūgumu par naudas soda sadali, šādu lūgumu izskatīšanas kārtību un termiņus (skat. vadlīniju 3. nodaļu)
- 10 Ja naudas sods netiek samaksāts KP lēmumā noteiktajā termiņā vai arī šajā termiņā KP nesaņem lūgumu sadalīt naudas sodu maksājumos, KP, pamatojoties uz KL 8. panta astoto daļu un APL 361. panta otro daļu, uzsāk lēmuma piespiedu izpildi. Lēmuma piespiedu izpildi veic tiesu izpildītājs, ievērojot Civilprocesa likuma noteikumus. Saskaņā ar KL 8. panta astoto daļu un APL 361. panta trešās daļas 7. punktu piespiedu izpilde tiek veikta uz parādnieka rēķina.
- 11 Veicot piespiedu izpildi, piemērojami šādi **piespiedu izpildes līdzekļi**:
- piedziņas vēršana uz parādnieka kustamo mantu, tai skaitā mantu, kas atrodas pie citām personām, un bezķermeniskām lietām, tās pārdodot;
 - piedziņas vēršana uz naudu, kas parādniekam pienākas no citām personām (darba samaksu, tai pielīdzinātiem maksājumiem, citiem parādnieka ienākumiem, noguldījumiem kredītiestādēs);
 - piedziņas vēršana uz parādnieka nekustamo īpašumu, to pārdodot, piedziņu vispirms vēršot uz parādnieka naudas līdzekļiem, kuri atrodas kredītiestādēs, un daļā, kura netiek apmierināta, piedziņu vēršot uz parādnieka mantu.

2. PAŠNOVĒRTĒJUMA RĪKS

- 12 Finanšu pašnovērtējuma rīks ir izveidots kā **pirmais solis naudas sodu sadales izskatīšanas procesā**, kas ļauj lūguma iesniedzējiem pašam izprast savu finansiālo situāciju no likviditātes, pelnītspējas un efektivitātes viedokļa. Likviditātes analīze aplūko uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu lielumu attiecībā pret īstermiņa saistībām. Pamatā tā sniedz priekšstatu par to, vai uzņēmums ir spējīgs tikt galā ar savām īstermiņa saistībām, kā arī ar īstermiņa finansiālajiem riskiem, ja tādi rastos. Pelnītspējas jeb rentabilitātes rādītāji izskaidro uzņēmuma spēju veikt ienesīgu saimniecisko darbību, kā arī aplūko uzņēmuma efektivitāti šajā jomā. Rentabilitātes rādītāji tiek izmantoti, jo tie sniedz ieskatu nākotnes iespējamās peļņas lielumos, kas arī nosaka uzņēmuma finansiālo veselību. Pašnovērtējuma rīks nav uztverams kā gala lēmuma noteicējs, bet gan drīzāk kā norāde uz uzņēmuma finansiālo veselību, tā spēju atmaksāt saistības un lietderību iesniegt naudas soda sadales lūgumu KP.
- 13 **Rīks ir pieejams šeit**. Pašnovērtējuma rīka pielietošana ir pavisam vienkārša – uzņēmumam, kas vēlas pretendēt uz naudas soda sadali un šī iemesla dēļ interesē tā finanšu novērtējums, jāaizpilda rīkā redzamais tukšais lauks, kurš paredzēts dažādiem uzņēmuma finanšu stāvokļa mērījumiem. Datu ievadei jāizmanto dati no aktuālākā operatīvā vai apstiprinātā finanšu pārskata, kura periods ir vismaz trīs mēneši, kā arī dati no operatīvā vai apstiprinātā finanšu pārskata par diviem iepriekšējiem gadiem. Ja aktuālākā operatīvā vai apstiprinātā finanšu pārskata periods ir īsāks par trīs mēnešiem, tad datu ievadei jāizmanto pārskati no pēdējiem trim finanšu gadiem.
- 14 Svarīgi piebilst, ka finanšu rādītāju novirze no teorijā ieteiktiem lielumiem uzreiz nenozīmē, ka uzņēmums saskaras ar finanšu problēmām, jo šo rādītāju vidējie lielumi atšķiras starp nozarēm. Proti, ir jāvērtē arī vai uzņēmuma finanšu rādītāji ir būtiski sliktāki, nekā uzņēmumiem, kas darbojas konkrētajā nozarē.
- 15 Pašnovērtējuma rīks izvērtē turpmāk minētos **finanšu rādītājus**:
- **EBITDA** – ieņēmumi pirms procentu, nodokļu, nolietojuma un amortizācijas atskaitījumiem (EBITDA) angļu: *Earnings before interest, tax, depreciation, and amortization* ir finanšu rādītājs, kas norāda uz uzņēmuma peļņas gūšanas spēju – cik lielu peļņu tas var iegūt ar saviem esošiem aktīviem un darbībām produkcijas ražošanā un pārdošanā. Negatīvās indikatora vērtības norāda uz nopietnām problēmām ar uzņēmuma rentabilitāti. No citas puses, pozitīva indikatora vērtība vēl nenozīmē, ka uzņēmums ģenerē naudas plūsmu. Pašnovērtējuma rīks piešķir EBITDA rādītājam 0 punktus, ja tas ir negatīvs, un 1, ja tas ir pozitīvs.
 - **Debt/EBITDA** – rāda, kāds ir saistību slogs pret uzņēmuma ģenerēto ienākumu, kā arī to, cik ilgā laikā uzņēmums būtu spējīgs ar esošo

darbību segt visas esošās saistības. Plašāk pieņemta kritiskā robeža šim koeficientam ir 4². Ja šī robeža tiek pārsniegta, var secināt, ka uzņēmumam saistību slogs ir par lielu esošajiem darbības apjomiem un tas nav spējīgs saistības apkalpot saprātīgā termiņā (četrus gadus laikā). Jāņem vērā, ka šis rādītājs dažādās nozarēs var atšķirties. Pašnovērtējuma rīks piešķir Debt/EBITDA rādītājam 0 punktus, ja tas ir lielāks par 4 vai negatīvs, un 1 punktu, ja tas ir mazāks par 4, bet lielāks par 0.

- **Kopējais likviditātes rādītājs** (apgrozāmie līdzekļi/īstermiņa saistības)³ – pamatā, tas sniedz priekšstatu par to, vai uzņēmums ir spējīgs tikt galā ar savām īstermiņa saistībām, kā arī ar īstermiņa finansiālajiem riskiem, ja tādi rastos. Par ekonomiski pietiekamu uzskata kopējās likviditātes rādītāju 2. Ja koeficients ir zem 1, parādās risks, ka uzņēmumam varētu rasties problēmas īstermiņa saistību maksājumiem. Ja koeficients ir virs 2, tad tas nozīmē, ka uzņēmumam ir pietiekami apgrozāmie līdzekļi, lai segtu īstermiņa maksājumus. Pārāk liels rādītājs (virš 3) norāda uz iesaldētu naudu apgrozāmajos līdzekļos un neracionālu apgrozāmo līdzekļu izmantošanu. Vērtējot ideālo līmeni, jāņem vērā nozares specifika un konkrētā rādītāja dinamika uzņēmumā. Pašnovērtējuma rīks piešķir rādītājam 0 punktus, ja tas ir mazāks par 1, 1 punktu, ja tas ir robežā starp 1 un 2, un 2 punktus, ja tas ir lielāks par 2.
- **Pašu kapitāla koeficients** – kapitāla struktūras analīzes koeficienti apskata uzņēmuma kapitāla struktūru un identificē, cik lielas papildu saistības uzņēmums ir spējīgs uzņemt. Pašu kapitāla koeficients ir attiecība starp saistībām un pašu kapitālu, cik eiro saistības ir uz vienu eiro pašu kapitāla. Parāds pret pašu kapitālu raksturo, cik lielā mērā uzņēmums ir atkarīgs no aizņemtā kapitāla. Ideālā gadījumā rādītāja novērtēšanā jāņem vērā arī vidējais rādītājs nozarē, kā arī rādītāja dinamika laika gaitā. Ja rādītājam ir tendence pieaugt, tas norāda uz arvien pieaugošu uzņēmuma atkarību no aizņemtā kapitāla. Pašu kapitāla koeficients tiek vērtēts ar 1 punktu, ja tā vērtība ir mazāka par 0.7.
- **DSCR** – saistību apkalpošanas koeficients rāda, cik lielā mērā uzņēmums spēj segt saistību maksājumus konkrētajā periodā. Rādītājs virs 1⁴ norāda uz pietiekamu uzņēmuma maksātspēju, kamēr rādītājs zem 1 norāda uz potenciālām problēmām. Pieņemts, ka rādītājam būtu jābūt lielākam par 1,2–1,3, lai uzņēmums darbotos ar rezervi. DSCR tiek vērtēts ar 1 punktu, ja tas ir lielāks par 1,2.

² Damijan, J. P. (2018). Corporate financial soundness and its impact on firm performance: Implications for corporate debt restructuring in Slovenia. *Post-communist economies*, 30(2), p.156-192.

³ Kjells G.H., Alsija R., "Biznesa ekonomika" 2. izdevums, J.Rozes apgāds, Rīga2010, 208.lpp.

⁴ Toton, S. J. (2002). The debt service coverage ratio: An exploratory analysis by property type and geographic region. The University of Texas at Arlington.

- **Piecu faktoru Altmana modelis** ir formula, kas izveidota bankrota potenciālai noteikšanai. Šis modelis izmanto uzņēmumu finanšu rādītājus, lai noteiktu uzņēmuma finansiālo veselību. Ja modeļa rezultāts ir zem 1.23, tad pastāv ļoti augsta, bankrota iespējamība, ja robežās starp 1.23 un 2.9 bankrota iespējamība pastāv, bet ja rādītājs ir virs 2.9 tad uzņēmumam ir ļoti zema bankrota iespējamība. Attiecīgi, ļoti augstai bankrota iespējamībai tiek piešķirts rādītājs 0, gadījumā, ja pastāv bankrota iespējamība rādītājs 1 un ļoti zemai bankrota iespējamībai rādītājs 2.
 - **Quick ratio** jeb "ātrais" koeficients īstermiņa likviditātes rādītājs, kurš norāda uz uzņēmuma spēju atmaksāt īstermiņa saistības ar tūlīt pieejamiem līdzekļiem. Tas tiek saukts par "ātro" koeficientu, jo tas tiek aprēķināts, izmantojot uzņēmumam tūlīt pieejamus un ātri likvidējamus līdzekļus. Ja šis koeficients ir 1, tas nozīmē, ka uzņēmums spēj nomaksāt tā īstermiņa saistības ar tam pieejamiem naudas līdzekļiem un nodrošināt tālāku darbību⁵. Šim rādītājam tiek piešķirts 1 punkts, ja tas ir lielāks par 1.
- 16 Pašnovērtējuma rīks balstās uz punktu sistēmu, kura piešķir vērtējumus dažādu rādītāju kombinācijai. Piešķirtie punkti tiek vērtēti atkarībā no finanšu rādītāju variācijas no teorijā atzītiem "veselīgiem" lielumiem un līdzšinējā KP praksē pieņemtiem lielumiem, vērtējot tirgus dalībnieku finanšu stāvokli. Kā atsaucēs punkti "veselīgiem" lielumiem iepriekšminētajiem rādītājiem tika izmantoti teorijā ieteiktie lielumi, taču tie var būtiski atšķirties starp nozarēm, it īpaši uzņēmumiem, kas sniedz digitālus pakalpojumus. Lai gan pašnovērtējuma rīks šajā stadijā neizmanto informāciju par uzņēmuma nozari vai biznesa modeli, tajā tiek izmantoti vispārēji teorijā ieteikti rādītāju lielumi, kas liecina par finansiālu uzņēmuma veselību.
- 17 Maksimālais iespējamais punktu skaits ir 9, kurus iegūtu uzņēmums, kura finanšu rādītāji atrodas "veselīgajās" robežās. Par pietiekamu rezultātu tiek uzskatīts, ja uzņēmums iegūst vismaz pusi no kopumā iespējamiem punktiem jeb 5. Turpmāk redzamajā tabulā ir punktu skala un to interpretācija. Pat ja uzņēmuma finanšu stāvoklis tiek novērtēts kā labs, tas nenozīmē, ka tam nav tiesības iesniegt lūgumu KP par soda sadali. Ja uzņēmums iesniedz pārliecinošus pierādījumus, kuri norāda uz samazinātu maksātspēju nākotnē, tad soda sadalīšana var tikt apsvērta, pat ja tā tagadējais finanšu stāvoklis ir labs. Vienlaikus ir jāreķinās, ka šādos gadījumos pastāv augsta iespējamība, ka sods var netikt sadalīts.

⁵ Skatīt 3. atsauci.

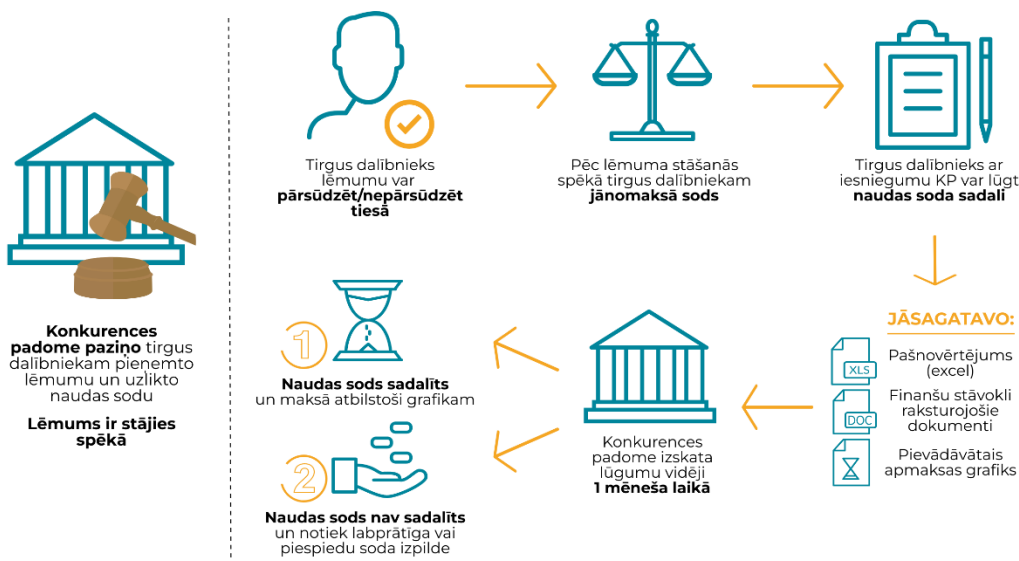
Punkti	0	1-3	4-6	7-8	9
Finanšu stāvokļa interpretācija	Kritisks stāvoklis	Nelabvēlīgs stāvoklis	Pietiekams stāvoklis	Labs stāvoklis	Ļoti labs stāvoklis

- 18 Jāņem vērā, ka rīks vienmēr var tikt pilnveidots un iepriekšminētie lielumi un kritiskās vērtības var tikt nākotnē pielāgotas, lai nodrošinātu precīzākus rezultātus. Rīks var potenciāli tikt uzlabots, izmantojot dažādus datus atkarībā no uzņēmumu nozares un KP prakses.

3. LŪGUMS PAR NAUDAS SODA SADALI

- 19 Lai KP izskatītu iespēju sadalīt naudas sodu vairākos maksājumos, nepieciešams KP iesniegt iesniegumu, kurā izteikts lūgums šo naudas sodu sadalīt un norādīts šāda lūguma pamatojums.
- 20 Ņemot vērā, ka KP, izvērtējot lūguma pamatotību, veic uzņēmuma finanšu analīzi, iesniegumam ir **pievienojami šādi uzņēmuma finanšu stāvokli raksturojoši dokumenti**:
 - 1) aktuālākais operatīvais finanšu pārskats par gadu, kurā izteikts lūgums sadalīt naudas sodu;
 - 2) apstiprinātais finanšu pārskats par diviem iepriekšējiem finanšu gadiem vai, ja tie vēl nav apstiprināti, tad operatīvie finanšu pārskati par iepriekšējiem finanšu gadiem;
 - 3) informācija par esošo saistību apjomu un to segšanas grafiku, tostarp, informācija par nodokļu parādiem vai parādiem citās valsts iestādēs (ja tādi ir), un to plānoto apmaksu;
 - 4) debitoru saraksts, norādot darījumu summas un izpildes termiņus;
 - 5) ja uzņēmums ir izsniedzis aizdevumus uzņēmuma amatpersonām vai ar to saistītajām sabiedrībām, informācija par šo aizdevumu daudzumu, apjomu un plānotos apmaksas termiņus;
 - 6) izpildē esošo darījumu (projektu), kā arī plānoto darījumu (projektu) saraksts, norādot to summas un izpildes termiņus;
 - 7) ja uzņēmums pieteicies valsts atbalstam (piem., Covid-19 negatīvās ietekmes dēļ, de minimis atbalsts, ALTUM u.c. atbalsti) un tas saņemts – dokumentus, kas apliecina atbalsta saņemšanu. Gadījumā, ja atbalsts ir atteikts – dokumentus, kas apliecina pieteikšanos un atbalsta atteikumu;
 - 8) aizpildīta sodu sadales **pašnovērtējuma rīka Excel tabula**;
 - 9) citi dokumenti, kas, uzņēmuma ieskatā, pamato uzņēmuma grūtības apmaksāt naudas sodu.

21 Lūguma par naudas soda sadali **izskatīšanas kārtība** Konkurences padomē:

Attēls Nr. 2

- 22 Lūgumam par naudas soda sadali obligāti jāpievieno tirgus dalībnieka piedāvājums, pēc kāda samaksas grafika tas apņemas naudas sodu apmaksāt, un pamatojums šādam grafikam. Tas gan automātiski nenozīmē, ka šāds grafiks tiks apstiprināts. Pēc uzņēmuma finanšu stāvokļa analīzes KP izvērtēs uzņēmuma piedāvāto naudas soda samaksas grafiku un apstiprinās naudas soda samaksas grafiku, ievērojot uzņēmuma finanšu situāciju pamatojošo informāciju un dokumentus.
- 23 Svarīgi norādīt, ka tas, ka, tirgus dalībnieka ieskatā, tam ir radušās grūtības samaksāt naudas sodu, pats par sevi nenozīmē, ka visos gadījumos naudas sods tiks sadalīts. KP katra naudas soda sadales lūguma gadījumā veic uzņēmuma finanšu stāvokļa analīzi, un tikai gadījumā, ja finanšu analīze norāda uz to, ka uzņēmumam ir grūtības vienā maksājumā veikt naudas soda apmaksu, naudas sods tiek sadalīts.
- 24 Maksimālais naudas soda sadales termiņš ir līdz vienam gadam, tomēr izņēmuma gadījumā, pastāvot kritiskiem uzņēmuma finanšu rādītājiem, termiņš var tikt noteikts garāks.
- 25 Nosakot naudas soda sadales termiņu, KP ņem vērā ne tikai uzņēmuma finanšu stāvokļa rādītājus, bet arī uzņēmuma darbības ar tā līdzekļiem, sadarbību ar KP soda sadales procesā, kā arī sadarbību ar citām valsts institūcijām (piemēram, nodokļu savlaicīga samaksa u.c.). Piemēram, gadījums, kad uzņēmums norāda uz finanšu problēmām, bet tajā pašā laikā aizdod naudu īpašniekiem vai valdes locekļiem, var būt kā pamatojums naudas soda sadales atteikumam. KP lēmumu var ietekmēt arī tas, ja lūgumam par naudas soda sadali ir pievienota zemas kvalitātes (nepilnīga, maldinoša) informācija.

- 26 KL nav noteikti konkrēti termiņi lūguma par naudas soda sadali izskatīšanai, un tie ir atkarīgi no uzņēmuma sniegtās informācijas kvalitātes (pilnīguma un detalizētības), sadarbības, kā arī iestādes noslodzes, taču vidējais ilgums šāda lūguma izskatīšanai ir viens mēnesis.